

उन्हाळ्यात लिंबूवर्गीय फळबागेचे करावयाचे नियोजन

उन्हाळ्यात तीव्र उष्ण तापमानामुळे संत्रा, मोसंबी व लिंबू फळबागांमध्ये नवीन आलेली कोवळी नवती करपणे, आंबिया बहाराची लहान फळांची फळगळ, खोड तडकणे, झाडे निस्तेज दिसणे, नवीन कलमां मध्ये मर होणे असे विविध दुष्परिणाम दिसून येतात. सदर दुष्परिणामांची दाहकता कमी करण्यासाठी खालीलप्रमाणे ओलीत व्यवस्थापन व उपलब्ध साधन सामुग्रीचा कार्यक्षम वापर करणे गरजेचे आहे-

नवीन कलमांची/रोपांची निगा

प्रखर उन्हामुळे मागील वर्षी लागवड केलेल्या कलमांची/रोपांची कोवळे शेंडे सुखणे, पाने गळणे असे परिणाम दिसून येतात.

- ✓ त्यासाठी कलमा/रोपे यांच्या किमान २ ते ३ फुट परिघातामध्ये सेंद्रिय पदार्थ जसे कि गवत / पालापाचोळा / कुटार / गव्हांडा / तणस यांचा १० सेंटीमीटर थर देऊन आच्छादन करावे.
- ✓ कलमा/रोपे यांच्या २ फुट अंतराच्या परिघातामध्ये गोलाकार पद्धतीने बोरू बी पेरणे. बोरूची झपाट्याने वाढत होत असल्याने सभोवताल सावली राहते परिणामी तीव्र उन्हापासून व उष्ण वारा यापासून संरक्षण मिळते किंवा कलमा/रोपे यांच्या तीन्ही बाजूने त्रिकोणात बांबू किंवा कमच्या रोवून हिरव्या शेडनेटचा मांडव करावा किंवा बांबू किंवा कमच्याना दक्षिण व पश्चिमबाजूंनी उन्हापासून संरक्षण करण्यासाठी तुराट्यांचा कुड लावावा.
- ✓ नवीन कलमा (वय १ ते ३ वर्ष) असणाऱ्या झाडांचा बुडाशी छोटा पाण्याचा माठ ठेऊन झाडांना पाणी देण्याची एक पद्धत आहे, यामध्ये झाडाच्या भोवती एक मडके जमिनीत अर्धा भाग पुरून ठेऊन त्यामध्ये पाणी टाकून ठेवल्यास एक आठवडाभर पाणी पुरसे होते. यामध्ये मडक्याच्या बुडाशी एक अतिशय छोटे छिद्र पाडावे व त्या छिद्रात कापडाचा बोळा बसवावा जेणे करून मडक्यातील पाणी कापडाद्वारे जमिनीत झिरपून मुळाना संथ गतीने मिळते व बाष्पीभवन पण अधिक होत नाही.
- ✓ उन्हामुळे बाष्पीभवन व पर्णोत्सर्जनाचा वेग अधिक असतो त्यामुळे कलमा/रोपे यांचे पाने लवकर कोमेजतात अशावेळी पोटॅशियम नायट्रेट (१३:०:४५) १ किलो १०० लिटर पाण्यात मिसळून २०-२५ दिवसांच्या अंतराने फवारणी करावी. यामुळे पानांतील पर्णोत्सर्जनाचा वेग कमी होतो तसेच पानांतील अन्नांश तयार होणे क्रिया मंदावत नाही.

विकसित मोठे झाडे व बागेचे नियोजन

- ✓ पाण्याची कमतरता असणाऱ्या फळबागांमध्ये तसेच पाण्याच्या बचतीसाठी उन्हाळी हंगामात सेंद्रिय पदार्थ जसे कि गवत / पालापाचोळा / कुटार / गव्हांडा / तणस यांचा १० सेंटीमीटर थर देऊन आच्छादन करावे किंवा काळ्या रंगाच्या पॉलिथिन पेपरचे (१०० मायक्रोन) आच्छादन केल्यास झाडाजवळ ओलावा टिकून राहण्यास मदत होते. आच्छादनामुळे सूर्यप्रकाश न मिळाल्यामुळे तणाची वाढ होत नाही, तसेच जमिनीचे तापमान नियंत्रित राहते. जमिनीत उपयुक्त जिवाणूंची वाढ होण्यास मदत होते, सेंद्रिय पदार्थाचे आच्छादन असेल तर कालांतराने कुजून त्यापासून उकृष्ट सेंद्रिय खत मिळते, जमिनीत योग्य तापमान राखण्यास मदत होते व जमिनीची धूप कमी होते. आच्छादनामुळे उन्हाळ्यात दोन पाण्याच्या पाळ्यातील अंतर वाढविता येते.
- ✓ आच्छादनाचा वापर करतांना सोबतच प्रति झाड २-३ किलो गांडुळ खत द्यावे. सेंद्रिय खतांचा वापर जास्तीत जास्त केल्यास जमिनीतील पाणी धरून ठेवण्याच्या क्षमतेत देखील वाढ होते.
- ✓ उन्हाळ्यात पाण्याची तीव्र टंचाई असल्यास बहार घेण्याचे टाळावे. आंबिया बहार न घेता मृग बहाराचे नियोजन करावे कारण मृग बहार करिता पावसाळ्यात पावसाचे पाणी मिळते आणि थोड्याफार प्रमाणात ओलीत व्यवस्थापन करून बहार घेता येतो. मात्र आंबिया बहारास उन्हाळ्यात पाणी मुबलक हवे ते पाण्याच्या कमतरतेमुळे देणे शक्य होत नाही.
- ✓ हलक्या जमिनीची पाणी धरून ठेवण्याची क्षमता हि भारी जमिनीपेक्षा कमी असते त्यामुळे हलक्या जमिनीला वरचेवर पाणी द्यावे लागते व भारी जमिनीची पाणी धरून ठेवण्याची क्षमता जास्त असते त्यामुळे बागेस पाणी देण्याच्या पाळ्या यातील अंतर जास्त असले तरी चालते.

संपर्क:

अ. भा.स.सं.प्र.(फळे), डॉ. पं.दे.कृ.वि., अकोला
ई-मेल: aicrpfruits@pdkv.ac.in

Contact:

AICRP on Fruits, Dr. PDKV, Akola
E-mail: aicrpfruits@pdkv.ac.in

अखिल भारतीय समन्वयीत संशोधन प्रकल्प (फळे)
डॉ. पं. दे. कृ. वि., अकोला-४४४१०४ (महाराष्ट्र)

AICRP ON FRUITS

Dr. PDKV, Akola-444104 (MS)

- ✓ ठिबक सिंचन पद्धत ही अतिशय काटकसरीने पाणी वापरण्याची व देण्याची पद्धत आहे. या पद्धतीने थेंब-थेंब पाणी देण्याची सोय असते. ठिबक सिंचन पद्धतीत पाणी मोजून देता येते त्यामुळे पाण्याचा अपव्यय होत नाही व ४० ते ५० टक्के पाणी बचत होते आणि अधिक क्षेत्र सिंचनाखाली आणता येते. ठिबक सिंचनामुळे रासायनिक खते सुद्धा मोजून देता येतात व यामुळे खतांची ३० टक्क्यांपर्यंत बचत होते. ठिबक सिंचनाद्वारे पाणी देतांना दररोज बाष्पोत्सर्जनाच्या ८० टक्के पाणी द्यावे, त्यामुळे ४० टक्के पर्यंत पाण्याची बचत होते.
- ✓ उष्णतेमुळे झाडातील पाण्याचे प्रमाण कमी झाल्यास झाडांच्या खोडावरील साली तडकण्याचे प्रमाण वाढू शकते अशावेळी झाडाचे बुरशीजन्य व इतर रोगापासून संरक्षण करण्याचा दृष्टीने उन्हाळ्याच्या सुरुवातीस खोडाला बोर्डो मिश्रण लावावे. बोर्डोमिश्रण एक ते दीड मीटर उंची पर्यंत लावावे. बोर्डो पेस्ट लावल्याने खोडाचे तापमान कमी राहण्यास व सूर्यकिरण परावर्तीत होण्यास मदत होते.
- ✓ उष्णतेमुळे झाडातील पाणी पर्नोत्सर्जनाने अधिक प्रमाणात हवेत उडून जाते यामुळे झाडे निस्तेज व मलूल पडतात. अश्या वेळेस बाष्परोधकाचा वापर करून पर्नोत्सर्जनाने प्रमाण कमी करता येते. उन्हाळ्यात फळबागेवर बाष्परोधक २ टक्के तीव्रतेची केओलीनची किंवा पोटेशियम नायट्रेट (१३:०:४५) १ टक्के तीव्रतेची फवारणी करावी. केओलीनची फवारणी हलके ओलीत केल्यानंतर करावी.
- ✓ पाणी उपलब्ध असल्यास आंबिया बहराची फळे टिकून ठेवण्यासाठी ओलीत सुरु ठेवणे गरजेचे आहे जेणेकरून फळे झाडावर टिकतील. ठिबक सिंचनाची सोय असल्यास संत्रा व मोसंबी चे १० वर्षावरील झाडांना १६० ते १९८ लिटर पाणी प्रति दिवस प्रति झाड द्यावे.
- ✓ लिंबूफळ पिकाच्या १० वर्षावरील झाडांना ठिबक सिंचनाद्वारे १४४ ते १७८ लिटर पाणी प्रति दिवस प्रति झाड द्यावे.
- ✓ ठिबक सिंचनाची सोय नसलेल्या ठिकाणी दांडाने ७ ते ८ दिवसांनी पाणी पुरवठा करावा. झाडाचे ओळी मध्ये (दोन्ही बाजूला) दांड ओढावे व आळीपाळीने दांडात पाणी सोडावे किंवा अर्ध आळे पद्धतीने आळीपाळीने अर्ध आळ्यात पाणी द्यावे.
- ✓ बागेत आद्रता टिकवून ठेवण्यासाठी स्पिकलर चालू ठेवावे यासाठी स्पिकलर चे रायझर काढून नोझल जमिनीलगत ठेवावे.
- ✓ खूपच ओलीताच्या पाण्याचे दुर्भिक्ष असल्यास विकसित झाडाच्या विरुद्ध दिशेला मुख्य खोडाच्या ४ ते ५ फूट दूर २ ते ३ फूट खोल १ फूट रुंद व्यासाचे खड्डे करून त्यामध्ये पाणी भरावे यामुळे उपलब्ध पाण्याचे कार्यक्षम वापर होऊन फळझाडांचे संरक्षण होते.
- ✓ तापमान वाढ व उष्ण वारा यामुळे संत्रा / मोसंबी / लिंबू झाडावरील फळगळ संभवते. फळगळ नियंत्रणाकरिता २-४-डी* १.५ ग्रॅम (१५ पिपीएम) किंवा जिब्रेलिक अॅसिड* १.५ ग्रॅम (१५ पिपीएम) + युरिया (१ किलो) + १०० लिटर पाण्यामध्ये मिसळून यांची फवारणी करावी.
- ✓ संत्रा/ मोसंबी / लिंबू फळवाढी करिता जिब्रेलिक अॅसिड १.५ ग्रॅम (१५ पिपीएम)+ पोटेशियम नायट्रेट (१३:०:४५) १ किलो + १०० लिटर पाण्यात किंवा जिब्रेलिक अॅसिड १.५ ग्रॅम (१५ पिपीएम) + पोटेशियम नायट्रेट (१३:०:४५) ८०० ग्रॅम + मोनो-पोटेशियम फॉस्फेट (०:५२:३४) ५०० ग्रॅम + १०० लिटर पाणी यांची आलटून पालटून फवारणी करावी.
- ✓ चिलेटेड स्वरुपातील सूक्ष्म अन्नद्रव्य मिश्रण २ ग्रॅम प्रती लिटर पाण्यात टाकून फवारणी करावी.
- ✓ लहान फळे यावर काळे डाग पडून गळत असल्यास कॉपर ऑक्सिक्लोराईड* ३० ग्रॅम १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी.
- ✓ संत्रा/ मोसंबी / लिंबू आंबिया बहारातील फळझाडाना नत्राची अर्धी मात्रा दिलेली नसल्यास त्वरित द्यावी.
- ✓ संत्रा व लिंबू मध्ये मृग बहार घेण्याकरिता झाडे मे महिन्यात ताणावर सोडावी. झाडाला ताण जमिनीच्या मुगदुरानुसार ३० ते ५० दिवसांकरिता द्यावा. ताण योग प्रकारे न बसल्यास (अवेळी आलेल्या पावसाळ्यामुळे) ताणाचे कालावधीत झाडावर सायकोसील* २००० पीपीएम (२ मिलि/ लिटर पाणी) सजीवकाची फवारणी करावी.

संपर्क:

अ. भा.स.सं.प्र.(फळे), डॉ. पं.दे.कृ.वि., अकोला
ई-मेल: aicrpfruits@pdkv.ac.in

Contact:

AICRP on Fruits, Dr. PDKV, Akola
E-mail: aicrpfruits@pdkv.ac.in

अखिल भारतीय समन्वयित संशोधन प्रकल्प (फळे)
डॉ. पं. दे. कृ. वि., अकोला-४४४१०४ (महाराष्ट्र)
AICRP ON FRUITS
Dr. PDKV, Akola-444104 (MS)

लहान कलमांना पाण्याचा मडके ठेऊन झाडांना पाणी देण्याची एक पद्धत गवत / पालापाचोळा आच्छादन

हिरव्या शेडनेटचा मांडव

पालापाचोळा / कुटार / गव्हांडा / तणस यांचा १० सेंटीमीटर थर देऊन आच्छादन व ठिबक सिंचन

संपर्क:

अ. भा.स.सं.प्र.(फळे), डॉ. पं.दे.कृ.वि., अकोला
ई-मेल: aicrpfruits@pdkv.ac.in

Contact:

AICRP on Fruits, Dr. PDKV, Akola
E-mail: aicrpfruits@pdkv.ac.in

अखिल भारतीय समन्वयित संशोधन प्रकल्प (फळे)
डॉ. पं. दे. कृ. वि., अकोला-४४४१०४ (महाराष्ट्र)
AICRP ON FRUITS
Dr. PDKV, Akola-444104 (MS)

दांडाने पाणी देणे पद्धत

ओलीत करण्याच्या पद्धती

संपर्क:

अ. भा.स.सं.प्र.(फळे), डॉ. पं.दे.कृ.वि., अकोला
ई-मेल: aicrpfruits@pdkv.ac.in

Contact:

AICRP on Fruits, Dr. PDKV, Akola
E-mail: aicrpfruits@pdkv.ac.in